

Re, de zonnegod van Egypte

Duizenden jaren voor Christus woonde er langs de oevers van de Nijl een volk dat leefde van landbouw en veeteelt. De mannen gingen gekleed in eenvoudige lendendoeken, de vrouwen droegen strakke, lange gewaden. Zij maakten gebruiksvoorwerpen uit papyrus, dat zij vlochten tot touw en manden en bootjes. Ze leefden in groepen bij elkaar van wat het land en de dieren hun gaven.

De koningen van het land - de zogenaamde farao's - riepen soms handwerkslieden uit de boerenbevolking op om voor hen te komen werken. De meeste mannen beschouwden dit als een grote eer. Niet alleen was de koning de belangrijkste man van het land, hij was ook de zoon van Re, de zonnegod.

Re liet zich aan de mensen kennen in de vorm van de zon. De mensen begrepen hoe belangrijk de zon was voor hun leven op aarde. De zon gaf licht en warmte. De zon zorgde ervoor dat planten, dieren en mensen konden bestaan. De zon zorgde voor voedsel, de zon zorgde voor leven.

Re was voor de oude Egyptenaren de oergod. Hij had zichzelf geschapen. Aan hem had men licht, warmte en groei te danken.

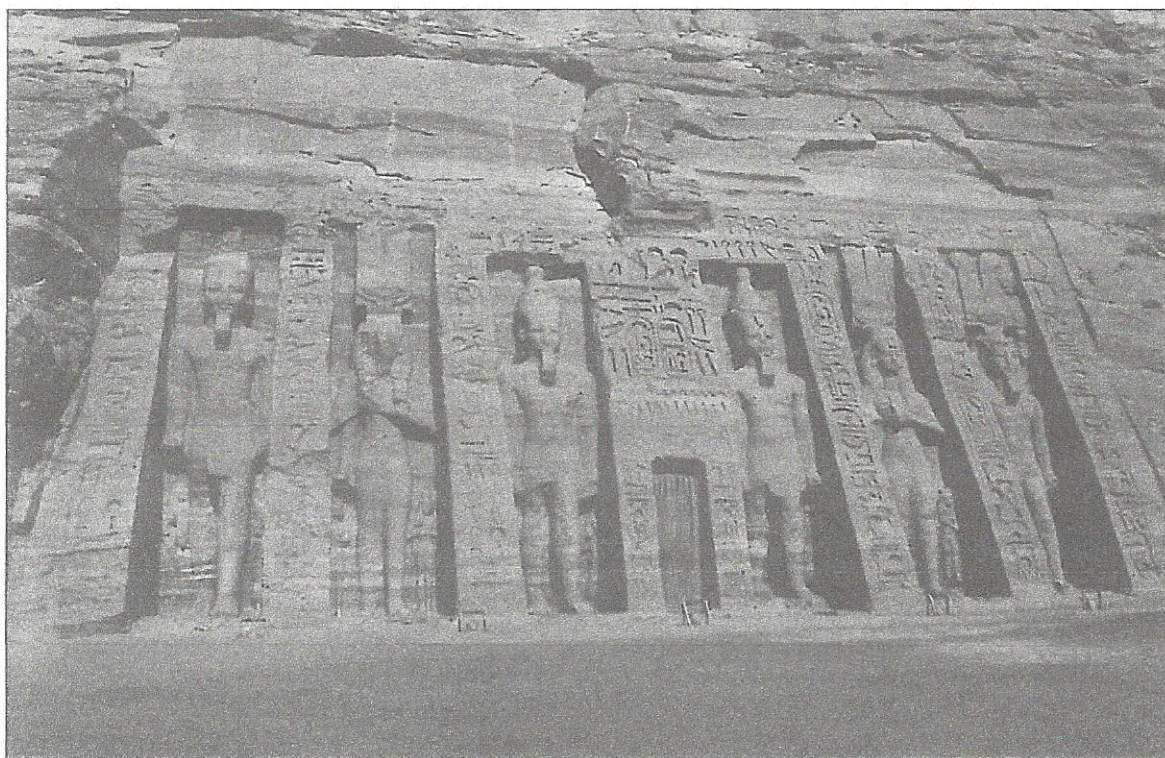
De mensen konden zijn goddelijkheid zien en voelen aan de gestalten en de kracht van de zon. Re was een godheid die elke morgen opnieuw geboren werd. Stralend klom hij op tot hoog aan de hemel. Een dag lang liet hij zijn kracht aan het volk zien en voelen. En elke avond stierf hij, als hij achter de horizon verdween en doofde. Maar juist doordat hij elke ochtend weer opstond uit de dood liet hij zien dat hij een god was.

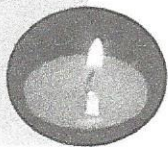
De mensen brachten Re offers. Farao's lieten zonnetempels bouwen, met een altaar in de open lucht. Zo konden de offers rechtstreeks aan de zon worden gebracht.

Het was voor de arbeiders een eer aan de tempels te kunnen meebouwen. Het was werk voor een goddelijke zaak. Negen dagen achter elkaar werkten de mannen. De tiende dag mochten zij uitrusten. Op die dag bakten zij brood voor de komende week, of rustten zij uit op een matje op de harde grond.

En boven hen, hoog in de lucht, was Re aanwezig, en zij wisten dat hij hun nieuwe kracht zou geven.

Rien Broere

Bronnenbladzijde

Het vuur bij oude volkeren en in Egypte

Het vuur

Vuur is voor de oude volkeren iets magisch, omdat het leven, energie, veranderingen en gevaar symboliseert.

- leven: In de oudheid werd vuur als magisch gezien omdat het warmte bracht tijdens koude winterdagen en licht tijdens donkere nachten. Het haardvuur kon letterlijk levens redden.
- veranderingen: Vuur kan metaal vervormen tot wapens en werktuigen. Daarom wordt vuur in verband gebracht met veranderingen.
- energie: Vuur wordt gezien als de energie die onze wensen en verlangens aanwakkert.
- gevaar: Vuur kan plotseling opkomen, maar ook snel weer doven. Het kan verlichten, verwarmen en veranderen, maar ook vernietigen. Zijn kracht kan dodelijk en oncontroleerbaar zijn, maar ook nuttig.

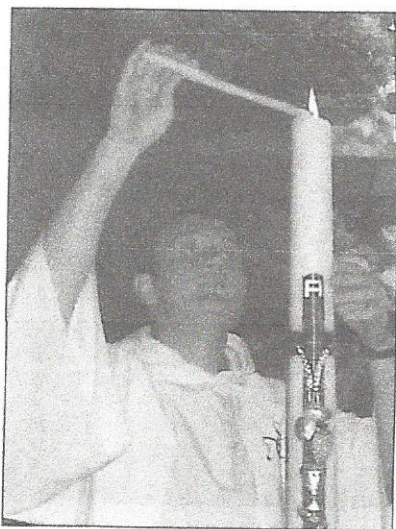
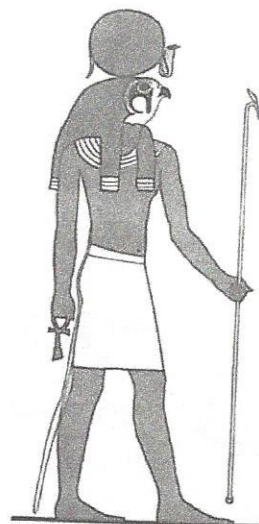
Het vuur en de zon

In de oudheid draaide alles om de zon. Zonder zon was er geen warmte, geen licht, geen voedsel, geen leven. Een rampzalig vooruitzicht, zodat onze verre voorouders op slag religieus werden toen ze dat doorhadden. De zon was een teken van vruchtbaarheid. De zon, als moeder van alles op aarde, werd op allerlei manieren aanbeden. Dat zie je bij oude godenbeeldjes en prehistorische rotstekeningen. Machtige en gevaarlijke natuurverschijnselen werden aan de goden toegeschreven, zoals de zonsverduisteringen.

De zonnegod Re in het Oude Egypte

De zonnegod Re, afgebeeld met een valkenkop, trad al in het Oude Rijk op als de god van de morgenzon. Als bekendste godheid in de Egyptische tempels was hij in de verering en mythische verhalen in vele vormen aanwezig.

De zon die altijd dezelfde weg aflegt, zodat het telkens opnieuw dag en nacht wordt, wordt in het oude Egypte voorgesteld als een god die met zijn zeilschip dag- en nachtreizen van telkens 12 uur maakt. Het gebeurt elke dag en herhaalt zich eeuwig. Het lijkt zelfs een beetje op een schepping die zich telkens herhaalt. Heel wat uiterlijke tekenen in het oude Egypte herinnerden aan de zonnegod. Zo was Heliopolis, de zonnestad, de belangrijkste plaats om de zonnegod te aanbidden. Bij de stad Aboesir werden speciale zonnetempels gebouwd. Men aanzag de vergulde toppen van de obelisk als zetel van de zonnegod Re. Bovendien noemden de Egyptische heersers zich 'zoon van Re' om hun opvallende relatie met de zonnegod aan te duiden.

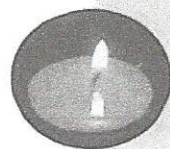
Lichtfeesten

Ook nu nog vieren wij feestten die gepaard gaan met licht in donkere tijden: in de kersttijd worden er kaarsen aangestoken, met Pasen is er de wijding van het vuur en het ontsteken van de paaskaars, met Sint-Maarten worden vuren aangestoken, ...

De zon - en ook de maan - blijven op één of andere manier in het leven van de moderne westerse wereld verankerd. De maanstanden bepalen nog altijd de joodse en de islamitische kalenders, en ook bij ons de paasdatum.

Bronnenbladzijde Het vuur bij de Oude Grieken

Het verhaal van Prometheus

De oude Grieken kenden vele goden. Zij zagen hen als menselijke gestalten met bovenmenselijke krachten. De goden speelden de hoofdrol in veel van de verhalen die men elkaar vertelde.

Eén van die verhalen vertelt over de god Prometheus. Zijn naam betekent: hij die vooruit denkt.

Prometheus was een vriend van de mensen. Hij gaf de mensen een mooiere vorm en liet hen rechtop lopen. Van de andere goden hadden de mensen weer andere gaven gekregen. Samen met de dieren hadden ze moed en kracht en doorzettingsvermogen ontvangen. Later kreeg de mens ook nog de grote gave van het denkvermogen. Dat zorgde ervoor dat hij de meerdere van de dieren werd.

De eerste mensen leefden in grotten en hollen, en voedden zich met alles wat de aarde hun te bieden had. Daarin verschilde hun levenswijze niet zo heel erg veel van die van de dieren.

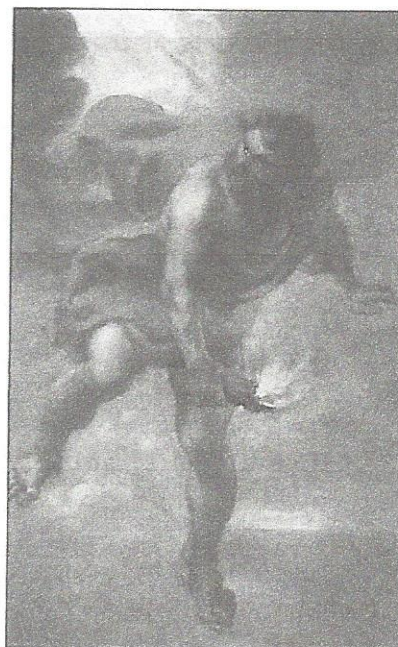
Prometheus zag dat en snapte dat het de mensen aan iets ontbrak wat hun werkelijk macht zou geven: het vuur.

Tot dan toe was het vuur in het bezit van de goden. Zeus, de oppergod, was niet van plan het vuur aan de mensen af te staan. Het zou hen veel te machtig maken, vond hij.

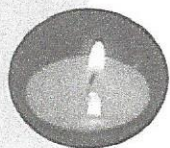
Prometheus bedacht een list. Op een dag, toen de wagen van de zonnegod voorbijreed, stal hij met een vlasstengel het vuur. Snel bracht Prometheus het hemelse vuur naar de mensen. En omdat de mensen het vermogen om te denken bezaten, konden zij steeds meer manieren vinden om het te gebruiken.

Natuurlijk kwam Zeus er al snel achter wat Prometheus gedaan had. Zeus was zo woedend, dat hij een verschrikkelijke straf bedacht. Hij ketende Prometheus aan een rots vast. Iedere dag pikte een adelaar zijn lever uit. 's Nachts groeide de lever weer aan.

Duizenden jaren lang leed Prometheus die ondraaglijke pijnen. Pas toen vond Zeus het genoeg geweest. Hij liet de adelaar neerschieten en de dankbare Prometheus uit zijn boeien bevrijden.

Rien Broere

Bronnenbladzijde Het vuur bij de oude Grieken

Bij de oude Grieken speelde vuur een belangrijke rol. Het werd beschouwd als één van de krachtigste natuurbronnen en was onmisbaar voor de menselijke beschaving.

Vuur had verschillende functies: om te koken, voor warmte en licht, maar ook als symbool van overwinning en nederlaag. Het vuur diende ook voor het cremëren van de doden.

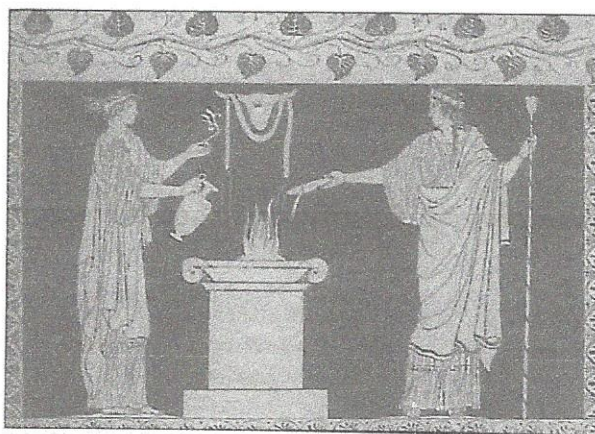
De Grieken kenden ook de verwoestende kracht van het vuur om in oorlogstijd huizen, oogst en andere eigendommen te vernielen.

Tijdens de Griekse oorlogen werd het vuur gebruikt om huizen te verwoesten. Ook de oogst (hier olijfbomen) werd verwoest.

Ook in het huishouden gebruikten zij vuur, maar alleen de rijkere konden zich een eigen oven, kookgelegenheid of verwarmingsbron permitteren.

De betekenis van het vuur bleek ook in de godsdienst en mythologie. De dagelijkse rituelen van de eredienst hielden vaak in dat men offers bracht op een altaar waar vuur brandde. Dat vuur moest vooral zuiver blijven en werd met veel eerbied en ontzag behandeld, zowel thuis (de huiselijke haard) als in de tempels waar dag en nacht het 'heilige stadsvuur' brandde.

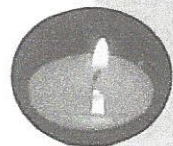

De Grieken voorspelden de toekomst op verschillende manieren. Eén ervan was het bestuderen van de rook bij brandoffers.

Bronnenbladzijde

Het symbool van het vuur bij de hindoes

Anjali's trouwdag

Dinesh kijkt naar de priester die de homa - het heilig vuur - aansteekt. De vlammen dansen in de vierkan- te stenen bak. Dinesh kijkt de kring rond. Er zijn veel gasten op het huwelijksfeest van zijn oudste zus Anjali.

Anjali en haar kersverse man Ulant zitten recht voor het vuur. Ze kijken met gespannen gezichten in de vlammen. De rest van het gezelschap, in hun feestelijke gewaden en met hun rinkelende sieraden, straalt één en al vrolijkheid uit.

De priester geeft het teken. Anjali en Ulant staan op en lopen naar de vuurbak. Ze buigen zich voorover en laten de gesmolten boter en de graankorrels in de vlammen vallen. Precies zoals het hoort.

Het vuur knettert. Een zachte, zoete geur wolkt op. De priester knoopt de punten van de gewaden van Anjali en Ulant aan elkaar. Dan geeft het bruidspaar elkaar een hand.

Dinesh telt mee met hun stappen. Zeven passen rond het heilig vuur, iedere stap bedoeld om iets bij de goden af te smeken.

De eerste stap vraagt om voldoende voedsel. De tweede vraagt om kracht. Met de derde vragen ze de goden om voorspoed, en met de volgende om geluk. De vijfde stap smeekt de goden hun huwelijksleven met kinderen te zegenen. De voorlaatste stap spreekt de hoop uit dat ze van alle plezierige dingen in het leven zullen mogen blijven genieten. En de zevende stap, ten slotte, vraagt om levenslange vriendschap. Dinesh telt en ziet Anjali en Ulant rond het vuur gaan. Hij twijfelt er niet aan dat hun smeekbeden door Agni, de god van het vuur, gehoord zullen worden.

En eens, denkt Dinesh, eens zal ik daar lopen, met een prachtige, lieve vrouw, en dan zal ik het zijn voor wie het heilig vuur wordt ontstoken.

Rien Broere

Bronnenbladzijde

Het symbool van het vuur bij de hindoes

De vuurgod Agni

Het hindoeïsme kent vele goden. De god Agni is er één van. Hij is de god van het vuur en de verbinding tussen de wereld van de mensen en die van de goden. De hindoes vertellen dat Agni geboren werd uit zon, bliksem, aarde, hout en water. Agni is de god van het haardvuur en de heer van het offervuur. Hij verdrijft de duisternis, houdt de kwade geesten op afstand en beschermt de mensen voor ziekte en tovenarij.

De hindoe vereert de vuurgod Agni tijdens de eredienst thuis. Het heilige vuur op het huisaltaar mag niet gebruikt worden om te koken en slechts bepaalde houtsoorten mogen gebruikt worden om het vuur brandend te houden. Het vuur mag nooit uitgaan en om het aan te steken, moet een speciale methode gebruikt worden: door twee stokjes hout tegen elkaar te wrijven. Maandelijks is er een speciale plechtigheid voor de goden van het heilige vuur.

Vuurrituelen in het hindoeïsme

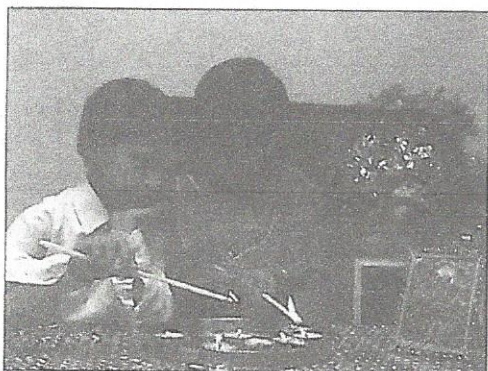
In India zoeken bepaalde monniken verlichting door eenwor- ding met het vuur. Iedere morgen onsteken zij het vuur. Daarna mediteren zij en aanbidden de vuurgod Agni.

In de loop der jaren verzamelen zij zoveel hitte, dat het vuur van de verlichting in henzelf gaat branden.

Gewijde vuurrituelen spelen bij veel andere godsdienstige ceremonies een rol. Zo voert de hindoe priester een gewijd vuurritueel uit tijdens de ceremonie van het haarknippen bij heel jonge kinderen. Daardoor hopen de ouders dat hun kind een goede toekomst tegemoetgaat. Ook tijdens de ceremonie van de heilige draad (als de jongen volwassen wordt) leidt de priester een gewijd vuurritueel en hangt daarbij een wit katoenen koord onder de rechterarm over de linkerschouder van de jongen, waardoor hij een nieuwe fase in zijn leven binnengaat.

Hindoes cremieren hun doden en geloven dat het vuur het lichaam weliswaar verbrandt, maar dat de ziel blijft voortleven om opnieuw geboren te worden. Bij een crematie steekt de oudste zoon het vuur van de brandstapel aan, terwijl een hindoe priester enkele mantra's (verzen) opzegt.

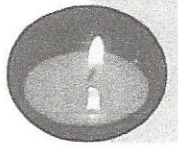

Het bekendste hindoe feest is Diwali, het feest van het licht. Het lichtjesfeest dat vijf dagen duurt, symboliseert de overwinning van het goede op het kwade, van het licht op de duisternis. Meestal houden hindoes voor dit feest grote schoonmaak en versieren ze huizen en tempels met slingers, bloemen en olielampjes (diva's). Er is een groot vuurwerk en het nieuwe (hindoe)jaar begint.

Bronnenbladzijde

Het vuur van de fakkel bij het humanistisch verbond

De fakkel

'Morgen is het zover, jongen,' zegt de vader van Robbe.

Robbe knikt. Natuurlijk denkt hij zelf ook regelmatig aan het feest van morgen. Het feest van de Vrijzinnige Jeugd, speciaal voor 12-jarigen.

'Ja, ja,' zegt zijn vader. 'Mijn kleine jongen wordt groot!'

Robbe weet wat er nu waarschijnlijk volgt: het hele verhaal over de betekenis van het feest. Voor de zoveelste keer. Dat hij op het punt staat de weg naar volwassenheid op te gaan ... Hoe belangrijk die overgang is ... En dat het daarom met alle leden van de vrijzinnige vereniging wordt gevierd ... Om te laten zien dat zij als jongeren er niet alleen voor staan ...

Zijn vader kan er maar niet genoeg van krijgen dit allemaal te vertellen.

'Het is een mooi symbool,' zegt Robbe daarom maar. Hij wijst op de tekening die te zien is op alle officiële papieren die over het feest gaan. In het midden brandt een fakkel. Links en rechts ervan staan poppetjes getekend. Aan elke kant een groepje van drie figuurtjes.

'Ja, mooi hè,' zegt Robbe's vader. 'Dat je in zo'n simpel beeld zoveel betekenis kunt stoppen.'

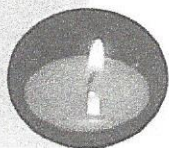
Robbe zucht. Hij had het kunnen weten. Er volgt een nieuwe uitleg.

'De fakkel staat voor het licht,' vertelt zijn vader. 'De fakkel verlicht de weg die voor ons ligt. De weg die wij afleggen op zoek naar wijsheid en waarheid. Maar het vuur is ook kracht. Positieve kracht, welteverstaan. Wilskracht om te zoeken naar alles wat het leven goed en waardevol maakt. De vlam betekent ook schoonheid. Wij kunnen als mensen bouwen aan een wereld waarin het goed is om te leven.

De figuurtjes links en rechts beelden onze verbondenheid met elkaar uit: vrijheid, gelijkheid, broederschap. En morgen geven wij de fakkel aan jullie door. Jullie zijn de makers van de wereld van de toekomst.'

'Dat zullen we zo goed mogelijk doen, pa,' zegt Robbe. 'Maar laten we morgen eerst maar eens feesten.'

Rien Broere

Bronnenbladzijde

Het vuur van de fakkel bij het humanistisch verbond

De fakkel als algemeen symbool

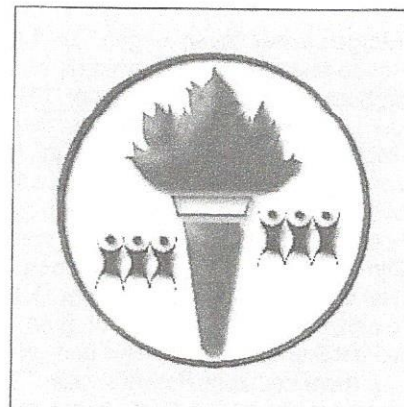
1 de fakkel, de vlam of het vuur stelt de mens voor die zichzelf vervolmaakt door kennis

2 de menselijke figuurtjes zijn het symbool van de menselijke verbondenheid

Het fakkelsymbool beeldt in zijn geheel het volgende uit: 'het streven naar waarheid, het goede doen en schoon leven'.

Het fakkelsymbool van de Belgische vrijzinnigheid

Het fakkelsymbool, met de drie mannetjes links onderaan en de drie mannetjes rechts, is het officiële logo van de Belgische georganiseerde vrijzinnigheid. Van links naar rechts gelezen, zie je dat de eerste drie mannetjes iets lager staan dan de tweede rij mannetjes. Dat verschil duidt aan dat de mens door middel van de fakkel kennis vergaart.

Het fakkelsymbool wordt dikwijls gebruikt op de diploma's die worden uitgereikt op het lentefeest voor kinderen van 6 jaar of op het feest van de vrijzinnige jeugd voor kinderen van 12 jaar. Die feesten zijn overgangsrutuelen voor kinderen en de vrijzinnige gemeenschap. Vrijzinnigen drukken er hun levensovertuiging mee uit. De kinderen bereiden zich door die feesten voor op hun deelname aan de wereld.

Zo staat het in een boekje dat de vrijzinnige jongere krijgt tijdens het lentefeest:

Men vraagt wel eens wat de betekenis is van ons vrijzinnig symbool. De fakkel middenin is het licht, dat de weg verlicht van onze zoektocht naar wijsheid en waarheid. De figuurtjes, hand in hand, aan weerszijden van de fakkel beelden de universele broederketen uit: onze vrijheid, gelijkheid en broederlijkheid. Samengebracht werden die figuren een uniek symbool: dat van de vrijzinnige levenshouding.

De fakkel geeft LICHT.

Haar licht laat ons toe in vrijheid naar waarheid te zoeken.

Wij geloven niet zomaar, wij onderzoeken.

Zoeken in WIJSHEID.

De fakkel betekent ook VUUR.

Vuur is kracht.

Niet de kracht om geweld te plegen, niet de kracht om te vernielen en te doden.

Maar WILSKRACHT:

om te zoeken naar wat goed en schoon is,

naar wat waar en waardevol is.

De fakkel draagt ook SCHOONHEID uit.

Dat betekent MENS kunnen zijn.

Bereid zijn te bouwen aan een wereld waarin het goed is om in te leven.

Een wereld met vriendschap, vrijheid en verdraagzaamheid.

Een wereld vol schoonheid.

Dat jullie er zich van bewust zijn, dat we moeten bouwen aan een wereld waarin het voor iedereen goed is om te leven en dat we er samen wat aan moeten doen, hebben jullie getoond door vandaag hier te zijn. We geven aan jullie de fakkel door.